

„Nejsme ve středu finančního dění, naše banky jsou relativně izolované od ostatního světa, vnímané spíše jako poklidnější parkoviště (a prádelny) pro rizikové měny (viz nevysvětlitelný nárůst kurzu Kč v uplynulých letech).“

Dle mého názoru je reálná ekonomika USA dostatečně silná, americký podnikatelský a inovační duch dostatečně dynamický, produktivita dostatečně vysoká a americké know-how dostatečně žádoucí, aby se USA z nešťastné a umělé krize rychle vymanily, bez ohledu na dočasnou filozofii vítězí politiky. Nyní je čas sledovat činy a ne slova. Právěho Obamu poznáte podle činů, ne podle slov. Chce-li přežít, musejí být jeho činy výmluvnější než jeho slova, jinak to u Američanů prohraje, zradí je. Jestli to ví, pak bude dobrý prezident.

Podívejme se ještě na dopad krize na Česko. Většina odborníků tvrdí, že česká ekonomika jen zpomalí a že na ni bude mít současná krize jen nepřímý dopad. Je to u tak malé a otevřené ekonomiky možné?

Myslím, že určitá šance na mírnější dopad finanční krize v České republice existuje. Nejsme ve středu finančního dění, naše banky jsou relativně izolované od ostatního světa, vnímané spíše jako poklidnější parkoviště (a prádelny) pro rizikové měny (viz nevysvětlitelný nárůst kurzu Kč v uplynulých letech). Garance bankovních účtů nejsou koordinovány s EU – opět jsme „ostrovni“ výjimkou, i když se obklopenou mořem. Česká burza je stále relativně bezvýznamná, obchodující převážně se státními monopoly. Státní zásahy do ekonomiky nejsou žádnou novinkou již od roku 1990. Máme štěstí, že v reálné ekonomice jsme s EU poměrně dobře propojení a ve virtuální ekonomice finančních spekulací slušně odstínění. I když se u nás lidé tvrdohlavě učí žít na dluh, tradiční návyky

sporeni snad převládnu – a to by se v dnešní době jevilo jako klad. Bohužel, v zadlužení bankám připadá na každého Čecha v průměru 82 tisíc korun. Zatímco poptávka po spotřebitelských úvěrech stále výrazně roste, hypotéky již vykazují pokles. Pikantní je, že si půjčujeme na spotřebu, ale ne na investice (jako nemovitosti). Podniky na tom nejsou o nic lépe. Zadlužují se v době, kdy by měly dluhy splácet.

Jak se bude česká ekonomika vyvíjet v nejbližším období?

Česká „ostrovni“ ekonomika má celou řadu vlastních, specifických problémů, které se projevují a budou projevovat bez ohledu na současnou finanční krizi. Česká krize bude zcela jiného rázu. Česko nemá žádnou strategii rozvoje hospodářství a konkurenceschopnosti, centralizujeme „na pětíku“ a nechápeme klíčovou roli regionálního hospodářského rozvoje. Česká ekonomika je převážně v cizích rukou, nemáme národní kapitalisty, naše pracovní síla je hlavně námezdná, podpora pro malé a střední podnikání mizivá. Jsme bezcílně soustředěni na montovny a skladiště automobilového průmyslu a nemáme potřebné alternativy pro případ jeho kolapsu a opuštění regionu. Nárůst nezaměstnanosti by nás zbankrotoval. Neviditelná ruka trhu s námi sehrała až příliš viditelnou hru. Neinvestujeme do vzdělání. Dlouhodobě naše znalosti a schopnosti upadají, obzvláště v oblasti inovací, podnikatelství a účasti v globální ekonomice. Fungujeme v aktivitách s relativně nízkou přidanou hodnotou (jsme příjemci zahraničního outsourcingu). Nemáme strategii pronikání na zahraniční trhy. Podpora našich podniků ve světě je mizivá, byrokratická a nenápaditá. Chybí nám podnikatelský duch, podnikání a podnikatelství se na školách a univerzitách neučí. Většina mladých se i dnes snaží stát státními nebo bankovními úředníky, málokdo umí či chce podnikat. Zato máme přemíru drobných živnostníků, kteří se omezují na ještě drobnější lokální trhy. Spekulantů a „šibrů“ je dost, ale chybějí oprav-

doví podnikatelé. Produktivita práce je nízká a omezuje se na montážní práce. Tradiční výroby jsme postupně ztratili nebo prodali. To jsou problémy specificky české, s finanční krizí nesouvisející.

Uvedené problémy jsou potenciálně velmi kritické a z dlouhodobého hlediska strategicky programově neošetřené. Pro ideologii není čas na hospodářství. Ekonomové, jsou-li nějakí, se zcela zneviditelnali. Spolupráce vzdělávací, podnikové a politické sféry je mizivá – všechny tři fungují víceméně nezávisle (s výjimkou občasného jánabráchismu, politikaření a úplatkářství). Politická scéna propojení těchto tří sfér nepomáhá, je velmi starobylá ve své ideologické zaměřenosti, ještě dvacet let po „pádu“ komunismu. Výkonnost a konkurenceschopnost ekonomiky nikoho nezajímá. Co pravice postaví, levice zase strhne a naopak – centrálně, regionálně i lokálně. Všichni se zajímají o politicko-populistické přerozdělování statků, nikdo se nestará o tvorbu bohatství a nových podnikatelských příležitostí. Podniková sféra nám ponejvíce nepatří a bez podpory vzdělávací sféry a regionální samosprávy zůstane i národní ekonomika okrajová. Zatím jsou vyhlídky na racionální a dlouhodobou hospodářskou strategii mizivé: slova nahrazují činy.

Existuje nějaké řešení těchto problémů?

Řešením je právě dlouhodobá strategie a vize role ČR v globální ekonomice. Tak jako v USA. Minimálně bych vsadil na zásadní kvalitativní reformu vzdělávání, směrem k inovacím a znalostem (a od námezdnictví k podnikatelství); vsadil bych i na ekologické produkty a služby, kde by se naše „podzemní“ inovační inteligence dala osvobodit a globálně uplatnit, a tak podobně. Vytváření těch nejlepších podmínek pro podnikatele v malých a středních podnicích by pomohlo vzniku národní podnikatelské (ne živnostnické) vrstvy a její transformace do vrstvy národních kapitalistů s pevnými produkty a službami, jako byli na posledy Tomáš a Jan Baťové, by se tím urychlila.

Milan Zelený

Narodil se v roce 1942 v Kluckých Chvalovicích (okres Čáslav). Po studiu na pražské VŠE působil v Ekonomickém ústavu ČSAV. V roce 1967 emigroval do USA. V 70. letech získal titul Ph.D. na univerzitě v Rochesteru. Zabývá se hlavně globálními problémy a managementem. Působil či nadále působí na řadě vysokých škol. Od roku 1982 je profesorem řídicích systémů na newyorské Fordham University, od roku 1998 působí i na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, v poslední době rovněž na několika čínských vysokých školách. V zahraničí je vůbec nejcitovanějším českým ekonomem.